

відповідальності, інтересу та відданості своїй справі, є ключовими елементами цілісного, соціально-психологічного процесу розвитку лідерського потенціалу у вищій школі.

Список літератури

1. Садохіна К.С. Психолого-педагогічні умови формування лідерських якостей підлітків / К.С. Садохіна // Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка. - 2010. - Випуск 9. - С.439 - 448.

2. Романовський О. Г., Пономарьов О.С. Парадокси харизматичного лідерства / Олександр Романовський, Олександр Пономарьов // Теорія і практика управління соціальними системами. 2017. No 1. С. 47-56.

3. Лідерські якості в професійній діяльності / Романовський О. Г., Резнік С. М., Гура Т.В., Панфілов Ю.І, Головешко Б.Р., Бондаренко В.В., за заг. ред. О.Г. Романовського. – Харків: НТУ«ХП», 2017.

УДК 159.953.2

Парфьонова І.

м. Харків, Україна

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ОСОБЛИВОСТІ ПАМ'ЯТІ У МОЛОДШОМУ ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Серед усіх психічних процесів особливе місце займає пам'ять. Жодна форма психічного відображення не може функціонувати без її участі. Вона є важливою пізнавальною складовою та забезпечує цілісний розвиток особистості [1]. Память входить в структуру інтелекту, лежить в основі навчання й виховання, накопичення знань, особистого досвіду, формування навичок.

Кожному віковому етапу властиві відповідні особливості. Кардинальні зміни в процесі пам'яті відбуваються в молодшому

підлітковому віці. Цей етап - один з найвідповідальніших і водночас дуже складний у розвитку дитини та підготовки її до дорослого життя [2]. У зв'язку з цим відбуваються зміни у мисленні, увазі, розвиваються інтелектуальні здібності [3]. Але не всі учні вміють у повній мірі володіти своєю пам'яттю. Особливу роль у цьому питанні відіграють типологічні особливості пам'яті та сприйняття, від яких залежить якість отримання знань. Виникає потреба в вивченні даного питання.

В той же час в середній школі значно збільшується навантаження на учнів. Від підлітків часто вимагають високих результатів, не зважаючи на їх індивідуальні особливості, у тому числі гендерні. І все це відбувається на тлі численних проблем, пов'язаних з гендерною соціалізацією, зростання напруги, що викликана зміною гендерних стереотипів і розвитком якостей, які традиційно притаманні іншій статі. Тому дослідження таких особливостей є актуальною проблемою.

Серед зарубіжних вчених проблемою вивчення особливостей пам'яті в підлітковому віці займалися Бенедикт Р., Бюлер Ш., Гезел А., Еріксон Е., Піаже Ж., Холл Ст., Шпрангер Е., Штерн В., Р. Клацки [4], Маккобі Е., Жаклін К. [5] та інші.

Серед вітчизняних вчених проблему підліткового віку висвітлювали у своїх працях та дослідженнях Божович Л.І., Виготський Л.С., Ельконін Д.Б., Рибніков Н.А., С.М. Бужинська [6], тощо.

На кафедрі ППУСС імені академіка І.А. Зязюна Національного технічного університету "ХПІ" також приділяють увагу зростаючому поколінню. Питаннями вікової психології займалися Н.В. Підбуцька, Ж.Б. Богдан, О.В. Кузьменко, О.В. Квасник, І.В. Костира, Ю.Ю. Ільїна та інші.

Крім аналізу наукову літературу з зазначеної проблеми було проведено емпіричне дослідження гендерних особливостей пам'яті

молодших підлітків із застосуванням наступних методик: “Опитувальник статевих ролей С. Бем” для дітей молодшого підліткового віку (в модифікації В.О. Скребець, І.І. Шлімакової [7]) та “Визначення домінуючого типу пам'яті”.

Вибірку склали: 37 учнів 6-7 класів. З них 21 дівчина та 16 хлопців. Усі досліджувані навчаються в різних загальноосвітніх школах м. Харкова. Вік загальної вибірки становить 11-13 років.

В ході практичного дослідження особливостей гендерної ідентичності виявлено наявність у підлітків обох статей в рівній мірі й фемінних й маскулінних рис. У понад 70% опитаних показники основного індексу знаходяться в діапазоні від мінус 0,5 до плюс 0,5.

Серед юнаків спостерігається більша амплітуда значень основного індексу. Дисперсія показників *IS* серед дівчат та юнаків складає 0,12 та 0,27 відповідно. Слід зазначити відсутність серед опитуваних представників з яскраво вираженою маскулінністю чи фемінністю.

В результаті емпіричного дослідження відмінностей типів пам'яті дівчат та юнаків виявлено переважання зорового типу пам'яті серед дівчат (33,3%) та комбінованого типу серед хлопців (43,8%). При цьому у двох третин дівчат та у половини юнаків виявлено нормальний обсяг пам'яті.

Підводячи підсумок виконаної роботи, можна зробити висновок, що між юнаками та дівчатами існують певні індивідуальні особливості систем сприйняття та пам'яті. Наявність суттєвої різниці між ними було доведено за допомогою статистичного аналізу. Проте обумовленість цих відмінностей гендерною ідентичністю не підтверджено.

Отримані в ході практичного дослідження результати підтвердили наявність існуючої тенденції до зміни гендерних стереотипів і розвитку якостей, які традиційно притаманні іншій статі.

Список літератури:

1. Смирнов А. А. Произвольное и произвольное запоминание. *Психология памяти* / под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. 3-е изд. Москва : ЧеРо, 2002. С. 476-486.
2. Божович Е.Д. Психологические особенности развития личности подростка. Москва : Знание, 1979. 39 с.
3. Психология одаренности детей и подростков / Под ред. Н.С. Лейтеса. Москва : Изд. центр "Академия", 1996. 416 с.
4. Клацки Р. Память человека. Структуры и процессы. Москва : 2000. 319 с.
5. Maccoby Eleanor E., Jacklin C.N. The Psychology of Sex Differences. Stanford University Press. 1978. 416 p.
6. Бужинська С. М. Психологічні особливості розвитку модально-специфічних форм пам'яті у молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 / С. М. Бужинська; нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2010. 23с.
7. Скребець В.О., Шлімакова І.І. Діагностика гендерних ролей дітей молодшого підліткового віку. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. Серія. Психологічні науки.* 2009. №74. С. 142 - 148.

Подвальна І.

м. Харків, Україна

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ

Синдром емоційного вигорання - це стан фізичного і емоційного виснаження, яке є результатом надмірної роботи, високих вимог до самого